

LES 1. INLEIDING

Filosofische uitspraken:

Aristoteles : De muziek dient tot verstrooiing, tot opvoeding, tot aansporing van geest en hart en tot de bevrijding der ziel van de hartstochten.

Victor Hugo : Muziek drukt uit wat niet gezegd kan worden, maar waarover niet gezwezen kan worden.

Arthur Schopenhauer : Muziek is de melodie waarvan de wereld de tekst vormt.

Hans Christian Andersen : Waar woorden te kort schieten, spreekt de muziek.

Maurice Chapelan : Anatomische kennis is voor de liefde even noodzakelijk als solfège voor de muziek.

Cees Buddingh : De kritiek heeft het eerste woord, maar de muziek het laatste ...

Wetenschappelijke bevindingen:

Zingen is gezond . Wetenschappers onderzochten het bloed van koorzangers voor en na een zangsessie. Verschil zat vooral in de afweerstoffen, anti-stresshormonen en zuurstof (studie van de universiteit van Frankfurt).

Muziek beluisteren is goed voor hart en verlaagt cholesterol (Studie door Michael Miller, directeur van het Centre for preventive cardiology, Maryland).

Kinderen die muziekles volgen hebben een hoger IQ en een beter ruimtelijk inzicht (Studie Hans Günther Bastian, Berlijn).

Actief musiceren ontwikkelt rationele, emotionele en motorische vaardigheden; linker- en rechterhersenhelft ontwikkelen zich beter; het vermogen om te analyseren en om te gaan met abstracties verbeteren; er wordt een positieve invloed op creativiteit, emotionele expressie en taalontwikkeling aangetoond (internationale wetenschappelijke studies).

Muziekles op jonge leeftijd verbetert het verbaal geheugen later (Universiteit van Hongkong)

Het samen musiceren maakt zelfbewuster, emotioneel stabiel en minder agressief (internationale wetenschappelijke studies).

Internationale studies erkennen therapeutische effecten bij astma, het algemeen welzijn, het immuunsysteem, stress, angst, geheugen bij mensen die actief musiceren.

De neuroloog Oliver Sacks gebruikt muziek als medicijn.

Velen schreven over de relatie muziek en geheugen. Een greep: Dr. George Lozanov, Michael Ballam, Robert Jourdain, Anthony Storr.

a. Wat is muziek ?

Voor zover we weten, was er muziek in alle tijden en culturen.

Het is een kunst die in verschillende tijden en op verschillende plaatsen telkens anders beoefend of ervaren werd.

Het is dan ook moeilijk één definitie op de term "muziek" te plakken.

Muziek is een "tijdkunst", het gaat altijd om hoorbare of onhoorbare elementen, al dan niet opeenvolgend of tegelijkertijd.

Parameters in de muziek zijn : Toonhoogte, klankduur, klanksterkte, klankkleur, klankrichting. Uit deze parameters kunnen we volgende begrippen afleiden : metrum, melodie, ritme, dynamiek, tempo, timbre, vorm en harmonie, maar daarover later meer.

b. Muzieknotatie

De Italiaanse monnik Guido van Arezzo wordt beschouwd als de grondlegger van de hedendaagse muzieknotatie en -pedagogie.

Voor Guido van Arezzo (ca 991- na 1033) kende men de neumen als muzieknotatie¹.

De neumen waren het notenschrift van de 9de – 11de eeuw.

Een neum komt van het Griekse neuma (νευμα), wat "wenk" betekent. Het is een teken of een groep van tekens die bij één lettergreep horen. Dat kan dus één enkele noot zijn, maar net zo goed een groep van tien of twintig noten.

Dominica quarta Adventus

IN. I
RBCKS
L 42
E 9
R

O-rá-te * cae- li dé-su- per, et nu- bes plu-

Is. 45, 8; Ps. 18

Neumen: de introïtus Rorate caeli van de 4de zondag van de advent uit het Graduale Triplex.

Guido van Arezzo was de grondlegger van het huidige systeem van het notenschrift.

Zijn beroemdste geschrift draagt de titel "Micrologos". Aan de muzieknotatie verbond hij een systeem van solmisatie: de tonen werden ingedeeld in reeksen van zes en kregen de nog steeds gebruikte namen ut(do)-re-mi-fa-sol-la, ontleend aan de beginlettergrepen van de Johannes hymne "Ut queant laxis" (vermoedelijk geschreven door Paulus Diaconus).

Het systeem werd de leerlingen bijgebracht door middel van de Guidonische hand², waarop alle tonen hun vaste plaats hadden; of dit systeem door Guido zelf werd geschapen, is twijfelachtig.

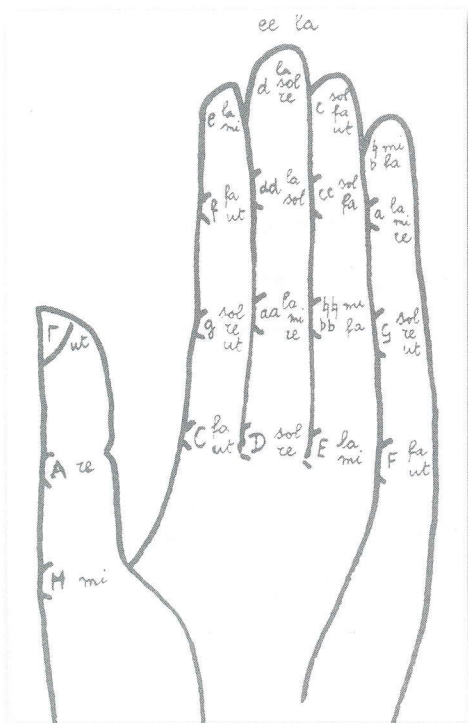
¹ Gregoriaanse notatie:

CARDINE, E. *Basiscursus Gregoriaans*, Sint-Paulusabdij, Oosterhout, 1979.

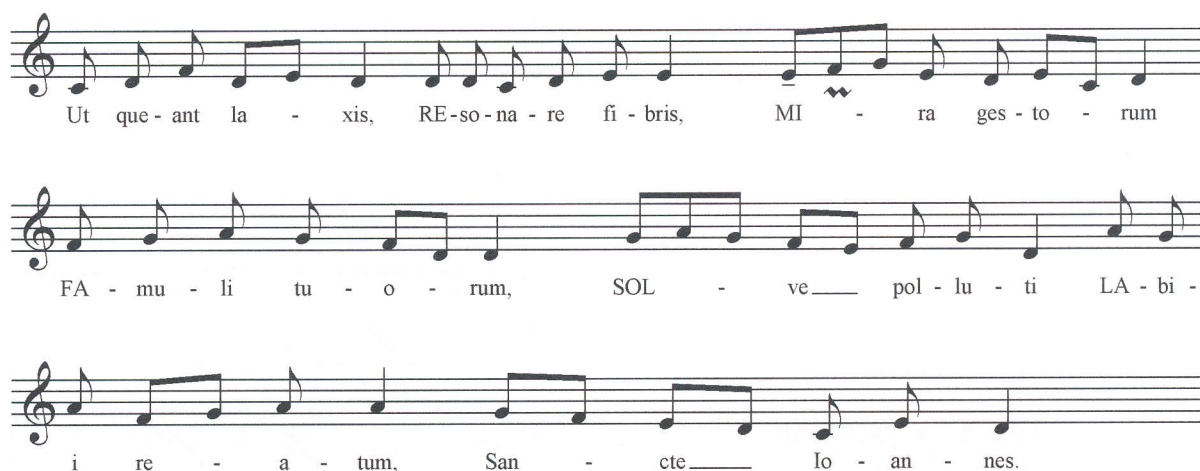
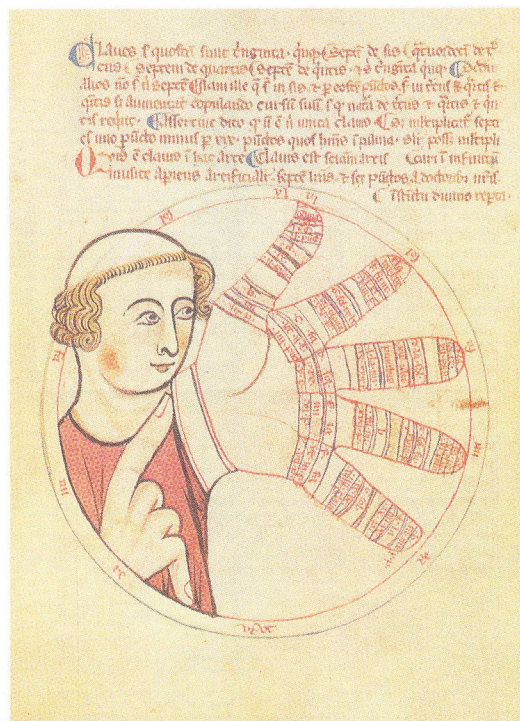
HILEY, D. *Western plainchant - a handbook*, Oxford University Press, 1995. ISBN 0198165722, 780198165729
661 pagina's

Cursus Gregoriaans in Drongen www.centrumgregoriaans.be

² VAN WAESBERGHE, S. *Musikgeschichte in Bildern*, Band III Lieferung 3, VEB Leipzig, 1969

2 voorbeelden van een Guidonische hand

Hymne "Ut queant laxis" in moderne notatie.

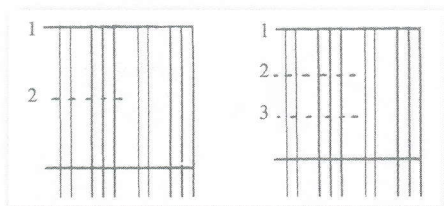
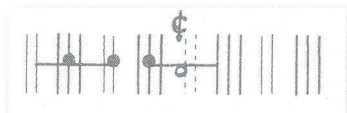
De muzieknnotatie kende natuurlijk verschillende stappen voor Guido van Arezzo en ook vandaag nog is de muzieknnotatie in volle ontwikkeling.

Enkele voorbeelden :

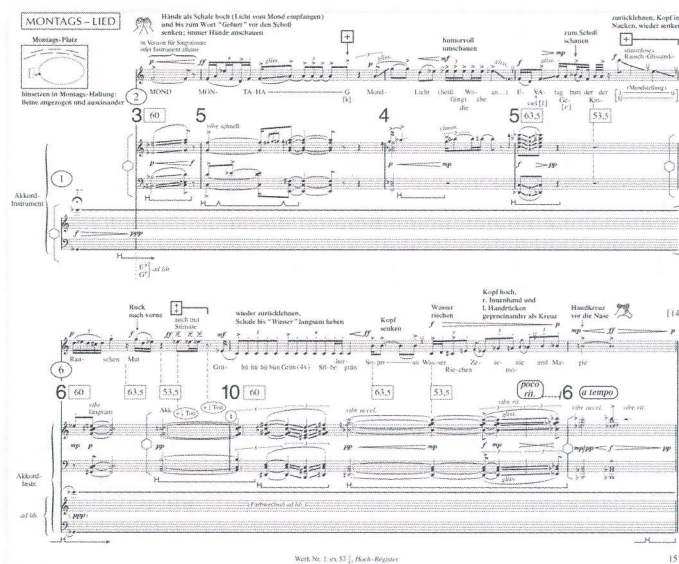
Gregoriaans in "hoefnagelschrift" op perkament ca. 1500.

Hedendaagse notatie ³ :

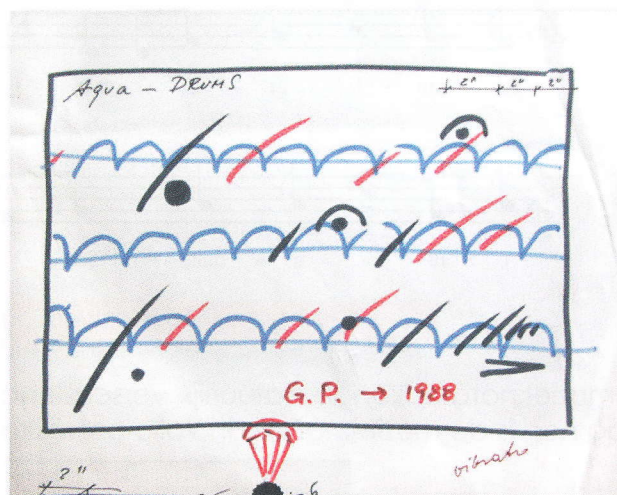

"Klavarskribo", een greepnotatie, ontwikkeld door Cornelius Pot in 1931.
Letterlijk betekent het "klavierschrift" in het Esperanto.

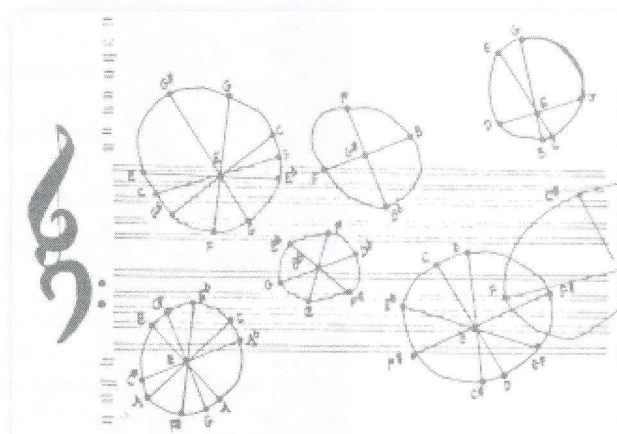
Grafische partituur van
KarlHeinz Stockhausen

Grafische partituur :
"Water Drums"

Grafische partituur
John Cage : pagina uit
'Concert for piano and
orchestra

³ DE LEEUW, T. Muziek van de twintigste eeuw, A. Oosthoek's Uitg. Mij., 1964, 200 pagina's